Հրատարակի յամէն Շաբաթ օր 'ի տան Ձեր Յով. Մկրտիչ Տարխանեան Կ. Ս. Ռուփի 24 յամէն վեց ընկերութ. 4 Ռ.

ԱԶԳԱՍԷՐ

ԽՄԲԱԳԻՐ ԱՐՏԻՒՆ ԶԱՔԱՐԻ ԵՐԶԱՆԿ

Ամենայն ազգային Հրատարակութիւնք ձրի տպա-գրին.
Առանձին օրաց ազգը-մաւք զ ամայ առ տարին.

ԼՐԱԳԻՐ

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ՔԱՐՈԶԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՆԱՍՏԵՂԾԱԿԱՆ ՆԻՒԹԵՐԵԱՑ

ՀԱՏ. Գ. ԹԻՒ 88. ԿԱԼԿԱԹԱ 1847 Ապրիլ 17.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՔ

ԿԱԼԿԱԹԱ

ԱԶԳԱՅԻՆ

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ

Յուղք երկթեւեկութեան ջոգեհաւոյն Հայկեան՝ Հայեցայք 'ի սիրտ մեր մաքուր անձկութեամբ առ սիրելին մեր ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ. որ լոյս ածաւ զօգ 'ի Զմիւռնիա կեցելոյ՝ արշալուսեաց Ազգի մերում զԼոյս գիտութեան. և ըստ Օրակարին Լուսաւորի կոչեաց զնա 'ի կատար Արարատայ՝ լուսել ընծայառան և զկարգս մտածութեան. Որ չեա Այգաստանի Մարդասաց և Հայկայոյն Կալկաթայ՝ սրտբանեկ զատարագրաց զարդ մերում, և ընտիր գրչութեամբ. յորմէ տրամադրութեամբ և խոհական հանճարով իւրով՝ ջատագով առաքինութեանցն եղեալ և 'ի զարդ մտաւթեանց՝ ոչ միայն քաղաք արդարութեան և մխիթար հանդիսացաւ ցանկելոց և ցնծելոց ազգի մերում, այլ և յորդորեալ փառաց, բարբառեաց 'ի նոսա զսէր գրագիտութեան, զեռանդն ազատութեան, և զպարտիս աստուածպաշտութեան. Գերապատիւ միաբանութիւն Մխիթարեան, քաջում այլ և այլ օրինակ ընկերութեամբք առ յառաջադիմութիւն ազգին՝ շուք գտեալ ունին արժանի թերթից նորա.

Զանխորդութիւնք աշխարհի, վտանգ Եկեղեցւոյ Զմիւռնիոյ, տառաւնք կարեաց և կարօտութեանց ոչ կարացին ձգել զգրին ամենեցուն Գ. Եռ այնինչ ձուլի Հրատարակին յամայս մայլեր, մեք տեսեալ զայնս եղբարց ընդունելոյ կշտամք յարածեմ եկեղ նորա. և շարժեցաք սրպէս արդարև ազգ և արիւն՝ յոյ ընդ յայնմ, և խնդալ ընդ խնդալեան.—Բայց աւաղ, զի ահա տարին ընդ կէս հասանէ, յորում ոչ արժանացաք գէթ զթերթ մի Արշալուսոյն տեսանել. և կամ զդոյզն ինչ ունկն նորա. Օ ուսումն փխրոսեմն մեր՝ զհամն տալով հեղհեղեն անհնարինք, վերհասել մխ-

պտուղ մը անկարգութեան Թշնամարե-
րին համարելով, երկրին յայս պա-
հեցաք. բայց ցաւիմք, զի և անոր
և յամենեցունց խելք միահաղոյն վեր-
ջեալ՝ կարօտ նոքաւք և կամք մին-
չև ցայսօր ժամանակի.

Կարծեմ 'ի կործիս երանեմք,
զուցէ Թեր, զուցէ ոչ Թերեւ, Գու-
շակութեան զուշակեմք, յաղԹարա
և 'ի քաղցկոյս փափախեմք՝ առանց
վարժութեան, և ոչ կարեմք զերա
տարակուսին գտանել, Ամենայն որ-
զապէ պճնաւ անել. Թէ ՄԻԱՅՆ
արդեօք Գործակալին զամել. և ե-
Թէ մեռաւ ես, մյուսնա ալմեր 'նոա
մեռանել, ամրաց. անտարափ և անյե-
ղատակ յերբայ հեռակոյսն միանգա-
մայն. Փախստանք քննեցին արդեօք
զարդս առն 'նորա, և յաւար և յա-
փշտակութիւն եդին, մինչեւ պատ-
ուելի Ազգ իւր չուրջ պերճան, և
տիեզերք երախտամիտք վասնորոյ
նորա. Դատազոյն օգտից անդին
քակոնէ նոցին համարեմք և պատ-
ճեցաւ, ընդ հմտութեան նորին յայտնել
պարտ էր այն և ազգային խրատել կամ
արհամարհել զնա Բոյց ելԹէ նեղեալք
փորձեցին զոյին ոսկեղէն, և ոչ ոք
զամա նմա բարեկամ 'ի նեղութեան,
ուրեմն 'ի գլխոց Գերապատուելի հա-
տարակութեան Ազգիս 'ի սփիւռս հնդ-
կաց՝ սպայ և քաջայայս զայս հրա-
տարակեմք, զի ոչ միայն յամարին
ղոյժ չափ իւրեանց 'նպաստել Ա-
ջակցաց Արարատեան, իբրև արդա-
րև բարեկամք նորա և երախտագէտ
գիտունք, այլ և արդարաւ աղերս և
յորդոր մատուցանեն պատուելի Ակա-
քայց իւրեանց որք 'ի Հայս, յՕս-
մանեան, և յայլուր, կամ զանգուածս
ամենայն բանալ և գնել առաջի ի բա-
նաւորութեան և յարդարացին հրա-
ժեշտ մը 'ի նման, և կամ մարթան
առատութեամբ շնորհել և կարգու-
բել զայն 'ի գործ.

Յաւազեալ եմք 'ի սէր և 'ի մի-
աբանութիւն Ազգին Հայոց, զի այս
մը ազգային խնդիր փափագելի կա-
տարածին հասանելով՝ ընդ առաւելոյն
մը խրախոյս բանւոյէ.

—Պատկեր Հանդուցեալ Պարոն
Յովհաննէս Յարութիւնեան Աղա-
նուրեանց՝ առաջին եգիպտական Ա-
ծանօթ հասարակութեան Մարդ ա-
սիրական Զեռնարկիս՝ մեծաւ և
կախեցաւ յորմն նորա 'ի պատիւ յի-
շատակի երախտեացն առ նոյն հա-
սարակութիւն. Ահա քեզ ընկեր ա-
պացոյց յորդորոյ Ազգիս զաւակաց և
զոհաբաւրութիւն իւր.

—Ի նորուս գեր ընկալաք 'ի գոր-
ծակալէ Արարատեան Ընկերութեան
որ 'ի Նոր Ջուղա, թէ քանի հա-
տոր հին և պատուական գրեանս ըն-
ծայել առ ամենայն կամեցաւ զնել 'ի
հաշիւ Ընկերութեան մերոյ, այլ ոչ
ժամանակաւ վասն ծանրութեան գնոց
նոցա, և Թէ Թէնմութեան հաշուոյ մե-
րում 'ի ձեռս իւր.

Մեք չկամեցեալ զեկել զհայրե-
նիս մեր յայնպիսի անկարգ զօր-
ծոց հնութեան, և 'ի վաճառ ար-
կանել զնոսա. որպէս երբեմն ոմանք
արարին և ծախեցին կորեան այն հա-
ընկեր գրեանք՝ զորս ոչ կարէ մնա-
նալ Ազգ մեր. խորհեցաք յառաջ
'ի մասին այսորիկ աղերս մատուցա-
նել շնորհաց Պատուելի Հասարակու-
Թեան մերոյ՝ զի օգնեսցեն մեզ որի-
նակել առ [illegible] վասն արդարու-
Թեանն, [illegible] ամենայն Ազգասէր
և Հնասէր հաւանեսցի այսր ընդար-
Թեան մերոյ և ջանասցէ առաջել մեզ
'ի գործս այս.

— Յանցեալ աւուրս ուղղաթեւ այն ինչ մեծ ամբոխ Լոնտոնացւոց մի գիր- ով եղանէր 'ի Հասիրայր արձանին խոս- չելութեան, պատմին անի յաւաղ մեծաւ՝ երբոր եհաս 'ի սեղմն՝ ենար զնա յուսաւորին . եւ հարուս 'ի նմանէ : Յայնժամ երգեցին եւ աղօթք Եկե- ղեցւոյն ըսկսին, ամենայն ոք ապաշ- խարեալ տեսանէր միայն ընդ րանգա- հասութիւն եղիցուն 'նոցա . մինչև զատուցեալ պատանեայն 'ի բայց՝ վերոյ հասարակաց զանձն 'ի նմանեաց եւ մարախոք եկն եհաս անդր 'ի խմբի ըն- դրկեն արհամարհանայն : Մեքնն ա- ռաջնական էր, բայց առքս մնալ Ան- կեղեցին հաւին զգեն եղբարց 'ի հաշ- նորա . Օ 'ի խամբուբերքոր չեղջամբա- տակեալ 'ի մերոյ միջնոյ՝ ընծայեն գինեցին, եւ չոքան 'ի բուց Աղաւնի- բան Եկեղեցականաց ընդ Մասիլիա ա- նունն Չորս Չննեալ զորս հանդէս . այլ Լեգիւլեակն զգեց դ.էմնոյ ըմպեր՝ ամենայն թէ յառաջին իւր եր իւր Լ առաթեա- պաւան եւ անխառն անգղին պատա- հելոյ : Թէ եղեալ Եկեղեցին, որ անգքն պատահեցան, ոչ էր՝ առէ, ընդ իշխանութեանն Գերապատիւ Կա- բեն Եպիսկոպոսին :

— Սաստիկ երաշտ 'ի Մայմանիկ գաւառի, եւ աղուէիւն կերակրոց :

— Ի Գոռքա երկիւղ հրդեհի, եւ բազք վասն պակասութեան ջրահան գործեաց : (Թուղթ.մնայից :)

Մեծ շարժիւն եղեւ Վեհաթ գաւառի՝ որ առ երի Մասրապայ, 'ի 1826 թուոյ եւ այսր ոչ երբեք պա- տահեալ նմանայն :

ԼԵՔՆԵՀՈԽԻ

Լսի թէ Եբրայն Լոգինահուրայ Հրամայեաց հրաման տալ զամենայն իմն կաց Հնդկաց . այնու՝ զի տուցի- ցու թէ Հնդիկք խաբէութեամբ 'ի Նէրքս անգղ մնացեալ զնի անն 'ի Մասնաւոր տեսանոց՝ անտարբերաց զիւա- պաշտութեամբ դշհեալ էին զնա ս- ռաջի կաց իւրեանց . Բողոքեցաւ բանս առ Փնդոցանն Անգղիացւոց 'ի Լոնտոնոյ, բայց եթէ անգքն բա- ռուցեալ 'ի Հնդկաստանիւն, թուի թէ ամենայն հաղորդք չարեաց ապա- նութեան գառաջարադեցին առ- ժել զինո մահուն՝ անարգագին կե- նօք իւրեանց : Բայց բան որուցմայս ոչ առաջին ինչ է 'ի մեծամեծս պաշտա- մանց այլոց, եւ ոչ պատահական իմն, որ գեթեթ միշտ զմարդկան գողցեալ և զիւ առաջի ձեռն, ոչ զեռանս հասատեալ : Միայն յանելի է մեզ մնացանող՝ տեսանել զներքին յաւու- թիւն կրապաշտութեանն՝ յոյժ խոր լուսաւորեալ զարու միջոց : Տես որ՝ ամենայն լոյս մարդկանն խաւար է առաջի ամենագոյն ճշմարտութ Աւետա- րանի Որդւոյն Աստուծոյ, եւ այս- թէն ոք ի զնա ձգեսցէ . Որդին Մարդ՝ առ Հայր իւր : Ամէն :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ . ԹԻՖԼԻԶ

Ի 20 Մարտի Էջմիածնի Վե- հափառ և Խեհերեթի գաւառի ծա- ռայեցան 'ի զահիր Տիֆլիսոյ Եր- նուականն ժողովարանի . վասն ընտ- րելոյ զնորոգ գլխաւոր Էջմիածնայ (արքեպիսկոպոսի կամ Մարշալ) և զայլ պաշտօնատարս կարգեալս Էջմիած- նայ . որ նորին Վայելչափառութիւն՝ Փոխարքայն Կովկասու, տայ հաստատել Ձեռն :

« Ի 1803 ամի իշխանն Ցիցիանով զառաջինն եղեւ առաջնորդ Եր- նուականաց և զինուորութիւն, և ա-

պէս մնալոյ է առել, միաւորեալ զՆ-
ախոյն ընդ Եւրոպիոյ, մեծեալ առ-
ատէն զհարզ և պատերազմութիւնս Իտա-
լիոյ. յայնժամ ժամանակի են գառ-
նէլ առաջն 'ի ծառայութեան այն-
պիսւոյ ակնածուբ անձինս որ երեւէս
ձենդեամբ եւ 'ի Ս. բառաւնէ, բայց
հօրհորդ Աւաւ: Ս. ամեն զի նա գե-
տեր հասարակաւ թէ փրկութիւն և
բարօրութիւն Ս. բառաւնի եղև միա-
ւորութեամբ նորա ընդ մեծի հասա-
րակից Կայսերութեան մերոյ:

Այս կարծէկ եւ յոյժ ամ թէ ըն-
կեր անցանելոյ աւելի քան զդառ-
նան ամս, Ձեզ ինձ նոյն արձանակ ժա-
ռաւելոյ ձեռակերտայ անձին յերեւ-
լոյ, 'ի քաջ և 'ի հաւատարիմ բայ-
մաւթեան Ս. բառաւնի Կեսարոյ և
Արքունեաց: Սակայն եղև այն, և
եւ այժմ ամենայն պատուեալ ընդ
Ձեզ զմտարութիւն, զորմէ առաւե-
լագոյն կասկի երջանկութիւն Ձեր:

Ընկերալ հանդերձ առել Ձեզ ըն-
կալնութեան գործոյս, զորմէ Դուք
ժողովեալ էք: Դուք և զայն լաւ գի-
տէք:

Ընդունելով 'ի մեջ Ձերում զան-
ձինս, ուր պարտին լինել փոխանորդ
Ձերում հաւատարմութեան, Դուք
գիտէք թէ այս ընտրութիւն զօրութ-
եան անձինց է ներգործութիւն 'ի փառս
և 'ի բարօրութիւն Ձեր:

Զանձն ոչ երբեք առ Ձեզ
գխորհուրդ կամ ներգործել այլ ընտանի
յայամ ընտրութեան Ձերում, Սա-
կայն խնդրէ և սփոփական օգնեա Ձեր
ցուցանել Ձեզ, թէ յոր կողմն պար-
տիք դուք արկանել զմիտս. և թէ
ո առաւել արժանաւոր է լինել Ձեզ
երեսփոխան:

Ի պաշտօնատար անձանց ոչ ոք
պարտի դառնալ առ Ձեզ բաց 'ի դա-
տաւորին Պրեֆեկտորէ, և այն վասն
ցուցանելոյ զօրէնս սահմանեալս վասն
ընտրութեան:

Այնչափ ինձ մնայ խնդրել 'ի Ձէնջ
առ այսմիկ գործոյ պիտանեակ մաս-
նաւորութիւն, և ցանկալով Ձեզ դա-
ռաջողականութիւն, քաջայոյս եմ թէ
բառ պարտուց ծառայութեան և խնդի
բառ յայտնի հաւատարմութեան Ձե-
րում ամենայնիւ ԹԱԳԱՒՈՐՆ ընդու-
նելութիւն Ձեր լինելոց է սրտանց
առ նորատակի իբրեւ, և բարեհրա-
ւէր հաւատարմութեան Ձերոյ:"

Յետ այսր ձեռն Արքունականք
դնացին 'ի մայր Եկեղեցին Սրբոյ,
որ ընկալեալ զերեւոյն վասն ա-
ռանց կողմնապահութեան անձանց ընտ-
րութիւն, կեցին զործոյն 'ի գաւիթ
ծողովարանին: Կաւէնա, Յեւ 12:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Հրդեհ մեծ պատահեցաւ աստ 'ի
'ի Պերա. կամ 'ի Բէյօղլի թաղն
Կոստանդնուպոլսոյ. և ծախեալ զգե-
թէ զամենայն կայկլութիւն շինու-
ծոց նորա բաց յապարանից Հիւպա-
տոսին Անգղիացւոց: Յաւելէ, զի
յերկար ժամանակաց հետէ յանձն
եղթեներ ապարանն Լեհաց, թէ
Ռուսաց և թէ Հոլանտացին, և
մեք զուրկ մնացաք 'ի կարեւոր ծա-
նօթութեանց ընկերակցաց այսր մե-
րոյ: Հասուցիւն 'ի չինութեանց Եկե-
ղեցւոյ է Եկեղեցին մեր' յանուն Սրբ-
ոյ Երրորդութեան, զոր է նոր հաս-
տատեալ Կաթուղիկոն գրոցն ազգիս
այլովքն հանդերձ, զորս ոչ բարձ ե-
դեցաւ լինել վերակացութեան 'ի հր-
դեհէն:

—ԻՆՈՅՆ փոխ Ալեքսանդր Ռոս-
մէկու կամ Օզերակար Յովհաննէսի

մեաւ. 'ի Մօնտարեք տեսանելով անտիլն։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

Լու թէ Թագաւոր Կայսրն Ռուսաց Ճանապարհորդն Աղեքսանդր այսինքն Հրովարտակաւ, որպէս Լէզու յայտնի զիւրեանց ընթերցողաց աշխարհի իւրոյ. Գիտութեանցաշտպանութեան Գրածն Գաւառայն խոհեմ հրեշտակախոսութիւն տանելոց 'ի Պետերբուրգ' եւ թէ հետ իւր եղեւ, դործակցունեն, զհրամանն Կայսերն. Զնա ասէ, երեւելի իմն պատճառ արդիւնքն այսորիկ, զի եղիցի սատար է, եւ զինն հազի ոչ այնքան բարձր. ուրեմն եւեթ թէ քաղաքական իւն իցէ պատճառն։

Բանասիրական

ՓԵՆՏԱՐ

Շարունակեալ համ. Դ. էջ 118.

Նորեկներ է եւ հաւաստեաւ մեկնաբանութեան Ընկերութեան Պօլինեղը նաշեցեալ. կատարեցաւ 'ի Բուրքհարտ Սենդայ, որ զատուցեան յետ անուն կոչեալ զայն "Բուրքհարտ Գոյր" Կուտուզեան, այս բառ երկրութիւն առ 'ի պաշտպանել զաւխառաջս կեկեալս յառաջանն ասէք, այլ խորագեւ անհայտացանել եւ 'ի հարցի սպիտեւ զնեն ամպոց մարդկանն ճաշակեալ անոր. Յետին է բարձր եւ լայն սանաւ, ուներեալ եւ պատմեցա մասն Թողեալ վեր 'ի մերոյ մեծանց. սակայն նման այսոց արեւելեան անմիջոց, ասելով եմ ընդգեմութիւն լեզու Լեւ. բարեկամ Հայրապետութեան առ 'ի հաւանեալ. Յայտնեն անուրնն պահ. Հեն զանազ Շինեաց պետութեան. ասեն զի Բուրքհարտ ուներ մի անգամ առա զերեւոյն միջինս ասեղինայր, սակայն այս յարմարագոյն, թեւն է աւելի։ Արդարեւ ոչ տատանել մի այս քաղաքոյ պատմեն զայրելն յամրեցին.

Մոխելէն յետ Լոնտոնայ եւ Ընկերութեան' մեծաւ գոյնն 'ի քաղաքաց Թանքարայ, սահմանի 'ի լայնութեան աստիճանի 30°8 յերկայն. աստ. 71°28 յատարաստ Խարքի Գօրայ, երը եղեւ մրկնոց ընդ արեւելք Տրիպոլսոյ, եւ իբր 200 մղոնաւ ընդ հարաւայինն արեւմտեա Լոնտոնայ։ Մայրաքաղաքն է առ արգասաւոր եւ բարեբեր մշակեալ երկիր, մարմնակից մեծ սանձիրոց, եւ անդի մեծադոյն զբաղմանբարտութեանց. Փառաւորն է յայժ նախնին, որ

հաւատք լինել Մոխելէն պատմեցան Աղեքսանդրի։ Արաբն քաղաք կառուցեալ է 'ի մերոյ աւերակաց նախնին յադութեան։ Ուստի 'ի ներքս յինքեան զբօսեթապարհաց, որ առն լինել աւելի արուեստանոց քան զոր իցէ ամեն կառուցեալ 'ի Հնդկաստան' ձեռաց ընդի մարդկան երկրին։ Հրապարակաց 'ի միջոց թմբաց մեծաց, որոյ ձեռն է անհնարին իմն մեղանչեցին Պարսից նորա աշխատեցաւ', է իբր քառասուն ամենադաւք բարձր ընդ արտաքս, սակայն յոլով հաւ հինգ ամենայամբ միայն 'ի ներքս 'ի պատմեալ շնորհակալ աւերակաց հին եւ խարխալեալ շինուածոց։ Ուստի զեկեալն աշխարհիկ կառուցեալ 'ի մեր անկեր։ Յամին 1815 Բուրքհարտ Սենդ բանտութեամբ կոչեցեալ զայն, եւ 'ի սուր մաշեալ զերեւան հաղորդ Արաբացւոց պատասխանեալ 'ի ներքս, բաց 'ի հինգ հարիւրոց, դորոց խնայեաց զքեադն։ Զարդարեալ զբօսապարտ արդարապէս քառասուն հաւ յետոյն ամենայնի բարձրութեամբ, սակայն այժմ հարկ խարխալ է։ Չանապարհորդ ոմն Նիկոլայոսք զանգիւն իւր փոխեալ եւ անունք բառ երեւութիւն, պարունակեալ զքառասուն հազար բնակելոյ անձանց եւ Հանդապարհեալ եւ սաւեր արեւմտեայք երկու հազար եւ հինգ զամբիկոնաց։ Սակայն այլ ամենայն թուէ զբնակելոյ ութսուն հազար երկիրն հասանին ամենայն Թէնես Բուրքհարտ Սենդայ յամին 1806, որ զինն ասեղնաւոր յետ զարմանալի զայն, եւ կրկին եւս որոյ 'ի մեր տարեգրի յամին 1818. յորմէ հետէ բարեկեն հասատ Շինեաց պետութեան, եւ որոց կառավարութիւն յանձնեցաւ 'ի ձեռս Գերմանն հաւ հիւանդացեալ մեզ։

Բազում աւերակք զերեզմանաց, մզկիթաց եւ Հրեշտակապետեաց զնն մերձ 'ի Մուսրատ. որք յայտնեն զուգական զմեծութիւն եւ զնշան նորա 'ի հին ժամանակս։ Ի մերձակայութեան քաղաքին է եւ բեւեռ հաշտարանեղեն Շիրին Խաղրերեայ' Մարտիրոսեան Սրբոյ եւ Կաթողիկէ, որ յառ աւանդութեան երկրին, խնայեալ, լինելով զհետ առ 'ի նախնեաց զինուորութեան. 'ի մայր երկրաց պարկղաւորն առ 'ի հաւաքողագրեալ զինեալ առնել զայն ճանապարհորդութեամբ նորա Վ.յոնն որոյ անծանօթ զգաստացաւ. ասնոյի ջերմութեան, որ 'ի Մուսրատ։ Մեծ զիտաւոր քաղաքացին են փղշտացի, Սալամանդրե եւ Ֆելսեր, յորոց եւ ոչ մին արժանի իմն յիշատակաց Համարի։ Փելսեր է յայլոյ Սերզեն ընդ ամենայն երբ մեծ մղոն հեռի 'ի Լոնտոնայ։ Ուստի զերթ փոքրիկ կառուցեալ 'ի մերոյ բարձր գահաւանդի մերձ 'ի զիտ անկեր։ Այս բերթ գինեցաւ 'ի Բուրքհարտ Սենդայ յամին 1809, եւ բաւական է ամրացուցել 'ի ներքս զհարիւր յետոյն պատերազմիկաց։

Յանգրենդեան հանդիսական Ա. Բ. Դ.

Աշխարհին խորոց Չինաց։

Մանելեան.—Մի գրեթէ հաւասարեցաներ զմտեցաւ մեր աշխարհիս. որ թուեալ, մի ժողովուրդ։

ցա ընկերակցիլ ընդ չար մարդկան. մի՛ թողուք նոցա շատախօս լինել, մի՛ թողուք նոցա ասել բանս անօգուտս, մի՛ թողուք նոցա լինել հպարտս, մի՛ թողուք նոցա կալ ի հաղբն և ի վնասակար տեղիս, մի՛ թողուք նոցա պղծանել զպղիլ, մի՛ թողուք նոցա Աստուծոյ անունն, մի՛ թողուք նոցա հարկանել զծառայսն. այլն

Ծնողացն.—Մի՛ լինիք անխնամ վասն մեր կերակրոյ և անդրաձգոյ պատմելեաց, մի՛ ուղէք յանօգուտս կար, մի՛ ընծայեցուք ընդ անծանօթ մարդկան, մի՛ առանցք նմանել հարստաց և մեծամեծաց և այլն.

Ուսոյ և Հայրենեաց.—Մի՛ խօսիք ի վերայ անպատճառ բանից մարդկան, մի՛ յայտնէք զգիտութիւնս, մի՛ ծածկէք զողորմածութիւնս մարդկան, մի՛ ծիծաղիք ի վերայ անկատարելեաց մարդկան, մի՛ նախատէք զմարդիկ վասն սխալանաց լինելեաց իւրեանց, մի՛ նեղէք, մի՛ յայտնէք զխորհուրդս մարդկան յերկար ժամանակս, մի՛ լինիք հպարտ վասն հարստութեան ձերոյ, մի՛ պարծիք վասն իմաստութեան ձերոյ, մի՛ խօսիք բարկացեալ դիմօք, մի՛ ընդդիմանէք մարդկան ի խոսակցութեան, մի՛ զարհուրիք ի չարութենէ մարդկան, մի՛ կորնչէք զձեզ զբօսանս, մի՛ անփոյթ առնէք զմեզ, մի՛ հեռացեալ լինիք բարեաց կերակրոյ և ազգականաց և այլն.

Թարգմանութիւն. Մ. Ն.

Մեծապատիւ Պարոն Դատաւոր ի Փեշաւ

Կոստանդնու պատկառ Հալածանաց զօրագլուխն խօսելով ընդ զօրականաց արքունիս ի վերայ Արևի, և բերին զնա մի ուստեք զօրականն, և տեսանելով զնին կրօնից նոցա հաւատն յաղթանակ, մարդասիրութեան ընդ զօրաբանն՝ սորա զօրինն ընկալ հնազանդ, և յանձինս զօրավարին. զանձն զօրագլուխն Պոմպէոս զիւրեանց ի Եդեսիա. որպէս թէ ի նորա եղեալ էին ի փառաց.

Կրօնական Բարոյ ի Բիւզ.

Հայր մի, անձնական զորքն էր վասն անժամ յաւելուց ի զինուորական ասաց, և. զայրացեալ ասաց նմա. Թէ այր մի զարթուցեալ ի զնդի հանդերձ ընդ տաճարն. համարեա մի լինել Ուխտ. Պատասխանեաց որդին Հայրն, «Հայր, զի կարեւոր այսպէս է լինել, բայց կարող է նորա տառերս կանուխ էր զարթուցեալ քան զքեզ».

Թարգմանութիւն Մ. Ն.

ԾՄԲ

Ար և Այծր, ԱՏ. Հուլիս. Այսրով. Աւուն, Դեկտ. Գուղինի. Մարտ. Անգլիարէն.

ԱՄԵՆԵՎԱՐ. խնկահոտ, տերևոյն կամ ծիրանի, նշաձև, որ մեծ երբեմն զմայլելի տանձ պտուղ Հնդկաց. — Այդ տայ մարմնոյ և մտաց, զուարթութիւն, զերանիս, յարմարել զատամունքն զաղիս և զերիկամանս, մաքրելութիւնս զերակուլն, յորդորէ զըքրտունս, օգնէ հազի, թթխութեան և խթի, կամ գուլիճի, բայց վնասակար է տրիճնաց և ջերմագունէ սաձանց, որք պտուղն ընդ ունելն խոկոյն օշարակ քացախի կամ զովացուցիչ ըմպելի ի վերայ առնուլ. Եթէ ոք ուտիցէ զամս և ի վերայ ըմպիցէ հում կամ եփած կաթն՝ փուտով գիրանայ. Եթէ ամեն պտղար կամ ամբողջ ձմեռեր ի մարմնի, սաստրակ կամ տաքնոց ընդ այլ և կեր. Եթէ թուփ ուտի, և թանչիցէ, առ զոմն մի ու. չամիչ, կամ ձուու ամէն. յորժամ չեռ թթու է, օգնէ մարմնի և գրգռել զախորժակ. Սմա ընդ կեղևն կոյս ունի հիւթ ինչ կծու, խնկահոտ և մածուցիկ, որ մինոսէ մարթոյն. և զեղ ընդդէմ հարուածոց նորա է յուծողական և պրեխմ. Օշողիկ, և կճեպ կորզոյն կարի դառնացայ. չորացուցիչ և սաստիկ կապողականք են. Եթէ զկճեպն մասամբ խիւք յոմեայ ուտիցէ ոք՝ օգնէ զմէջան և արգելու զհոսումն, Պրոկոլակ, կամ նոյ ի ծաղկանէ ևս լեալ ամէն չորացուցեալ և ի փոշի յասեալ՝ օգնէ անժամանակեան հոսմանց եթէ առցի մի դրամ խառն ընդ չոր գրամ շաքարի. Այս փոշի օգտակար է և վասն սնուցանելոյ զհեղս գինոյ. Թուրմ ծաղկանց կամ տերևոց նորա կազմէ զընտիր օղող կամ

գլխոյ , առ 'ի կատարելը լինելոյ և ստամոքսոյ ։ Բժշկականին ուղեղոյ յառոյ ամոքելեաց՝ առնէ զծաղկաւորութեան բերանոյ ։ Փտոյն ատամանց ատամանց կամ կեղեւոց ծառոյն՝ և պտուղոյն բերանափակէ 'ի սրբութիւն ատամանց ։ Ջուր տերևոց նորա որ ամփոփ է առաւելագոյն մաքրիչ , բերանացաւի , կոկորդացաւի , և զերախոցի , եթէ լուանալ ծղօղի ընդ աւուրս 40 կերել զծխոխոտ ։ Զուր թթուեալ ստոյգ կամ ծաղկին տերևոց նորա ընդ շէկ ղեղոցն աչաց՝ առանց ցաւոց ։ Խնձ համ ցորենեց գեղխոց կամ ծայրից լուանալ ընդ նոր համ ան պղտորէ , և կազմեալ 'ի համաձայնու և առնուլ՝ կապէ զնուարտ և զարձուլն փորածախէն ։ Հոյն թթուեալ տերևոց կամ կեղե պտղոյ ամբողջ արկեալ յեւղ , 'ի ձէթ կամ յօծանելիս ելցէ , և եղեալ զատուցանէ յարեւ՝ մածուցեալ օգնէ անձանց հերացող ակնոյս ցանէ և զանգըլէ ջուր ։ Ու սորա առք և խորանեալ , ու պտուղութեամբ զկեղեն 'ի բաց՝ և զանկեալ ընդ շեր շաքարի և յաւելում ոչ 'ի խմնաւութեան գինեխոյ կամ 'ի ամխոյ առ ընդ- քեան կաթուածի կամ լնուածոց համագինայն՝ մի կողմանն թուլացեալ՝ արտաքուստ օծանէ չիհեմ զտեղին թուլացեալ , և 'ի ներքուստ առ ըմպել ։ Մէջ որ լուծ եթէ ոչ փոփոխեալ 'ի գինոյ սառի ։ Եւ եթէ մեր գեղի զինքեան՝ ստամոքսոյ համտասսէ , զի մի և երկու անձն կորուղ է բարուք տալոյ մեղջն արտեւախէ՝ ամբողջութեան , ուր մեղը , զի կարող է խնամոն հետպօղոյն յարէնել՝ նախ ամփոփեալ , կամ ամբողթեան զմնացեալ անտակ , ամէնայ , որ է ամբողջ և չորացուցեալ , զիւեթէ բաժ համբերէ ։ Զխրն , որ է ամէն լուծոյ ընդ աղտեղի , առեալ , և աման-

լոյ ։ Ընդ ամս կամ հայրն ամէն , որովհետ աղտոքոյն , կամ ժուամնուքն՝ 'ի հոյս , ամրհրուշակ կամ խորուշակ ամբոխանն , ամբոշտայ , ամէպտեղի , ամբոզի , և այլ հաղոր տեսակ ոգեր , բացցրուենիք և համեմք ։

ՆՌՆ

Նուիրեալ շնորհակալութեան Նորին Վեհափառութեան Տեառն ՆԵՐՍԻՍԻ Արքեպիսկոպոսի Կաթողիկոսի և Ընդհանուր Հայրապետութեան ամենայն Հայոց ։

Ուր 'ի հայրենիս կենաց
փառքերն յաղթանակ
ցամաք 'ի ձեռ 'ի շքնի
ձիու ՚ի Բեռ յաւէտ քաղցրացի ,
Ընդ երախտեաց փոխարէն
ընկալ զամենն 'ի տղխունք ,
Հնարհ մա մեղ շնորհ են քոյ
զոր թափ 'ի սիրտ զգամք լուր ,
Ու յանկեշողի ութ-ուենից
չեռս հարդերար մեջալ զբեան ,
բեռ մնոլ երկինք ամէն գաղար
Ցասմեղբենին 'ի կայան ,
Զքեզ և մայր աղաւօր
'ի գրեն առնուլ յերգ 'ի նմա ,
քեզ Հովիւ քահանայք բեր
ըն մեզ ջինջ 'ի կամաւ ,
Ու մեծ գրեցիր քան զամուն
գործս 'ի շքեղ քո պայծ ,
Ազգ են 'ի հոգ ջեռուցումն
բարձեալ մասին դաշտակ ,
Իւ քրիստոնեայ գեղ երկիր
'ի մեզ արեւոյ հայրապետն ,
Երախտաւորի 'ի մեծ
ցանէն կայծն ազգ ողջոյն ,
Յայն հոգեշարժ հանգոսակ
Աստուածազգեացն 'ի մեր այն ,
Զքեզ ազգին հնչեաց ձայն
գնահա փառաց քնարն ,
Փառաց գահին սերեցաւ ք

Զմտաւն ՚ի սիրտ անմահհես ,
Կոչեաց ՚ի կոչն անպատասխան
Այլ Յովսէփ փրկային ես .
Երբ գահակալն շուշան ՚ի սրբոց
՚Ի կենցաղոյս գնէր լեր ,
Կեանս խորհրդին ՚ի գագաղ
Ակնոցս մահուն ասէր ժամեր .
Այր գուշակն ՚ի մեար
Դատապարտելեացն տապանակ
Թագն ՚ի շունչ շամանդաղ
Ցայն զխեռեմոյս խոնարհեր .
Ընդ մեծամեծ ըեր պատուառ
Ցոր ասերգական ՚ի պարզեր .
Ընդ բեհեզեաց ՚ի փոխան
Տիեզերք ձգեր վարագոյր .
Խաչակրացն թէ եկեալ են
Առ խնծղիքս ՚ի ձախոյ .
Գուշակ էր տանս ազգային
Խղճմտութեան անկերպ .
Ընդ ցոլցեն պարսպաւ
Յարանեալ անմահս ՚ի Հռոմն.
Սէր ոս որ ունէին ՚ի մեծահոգ
Որ Լի լոյս զանազան .
Օ աւաղ զուարճից պատուոյ ՚ի խնդ.
Զարմանութեան երկրծ քաղց ,
Ընդ ազնուական ընդ յայնմ
Զօրութեան դարձցի .
Փերձ զ խաղաղութեան հանդիսից
Դու ՚նախնեացն Հայրենեաց .
Ուսուցանել զօրութեան Վրեժ որ
Փեռ աղբեն յաւէտ արժանեաց .
Ձեռնտու եղեալ Սա ըր Հայր
Ամենախնամ հայ աշխարհ .
՚Ի նոյն եւ մեր Հայաստան
Իւր ըդ հոգւոց յաւերժութեան .
Ընծայարանեալ կերպաւորն
Քո ձեռն կուռ հեթանոսին .
Զոր պարծանաց պսակ պատկ
Յազգին հաղեր հոգւոյ ձեր .
Բայց Մեծագործ վեհ անուան
Բարեաց անման վկայեսն եւ .
Զանկնութեան աղբեն յոր ՚ի մարդ

ծնէս խնդրեցեր յայն Ամէն ,
Յաշխարհակալսն կարգին
Լուսաւորեալքն ՚ի հանգոյն .
Զերծ ՚ի մեղաց հեղեղ.
Զայս մեզ կերպեալ հոգւոց սուն .
Վեր աշխարհյաւ Հայաստան
Իբր ՚ի նախնին ակերպար .
Դու հոգւոյն Մեսրովբայ
Ցանկին բարձր զոհմար .
Ուր ՚ի մուշն ՚ի հայցած
Դեղոյ աղբին խնամարութ ,
Քաջ չարչարայն մասուռակ
Եղելոս ՚ի բաշխ յոր ընդ այր.
՚Ի Փառակալն որերոյն
Յանօրենացն ՚ի մեզած .
Քաղաքի յերկինս ՚ի կարկառ
Զանձն եւառք մեզ փրկան .
Եղիցս Հայոց Հովիւ քաջ
Յանձն անքթիթ հսկեցեր .
Զերծ ՚ի գայլոց ՚ի փարախ
Հօտն ՚ի յարին կոչուցեր .
Եւ յոր ասկեղն ՚ի յորում
Ձակ խնդրեցեր զեղաշխն .
Հորդան աւելոյ ՚ի ծաղաց
Տեգեմնարծ ՚ի զրախտն.
՚Ի զարդարեալ ՚ի վայրի
Հոյաստանեայցն ՚ի ձմակ .
՚Ի ձայն Հովուեր ՚ի գոգում
Հայկեան հանգեաւ երամակ .
Այժմ ՚ի հովիտ անձկութեան
Հօտն ՚ի պատասխ թափառի,
Ցուրտ բարակ աղաղակ
Ձեռս ՚ի Հովուէդ դեգերի
Պարծիր ՚ի չորքն Էջմիածնեցւոց
՚Ի դաւթ հոգւոյ Ս. Հովուեր .
Քանզի ձմեռն . մերց անձրև ,
Արդ ժամ է, որ ժամ խնդրեալ .

Աբէլ Վարդապետ Մխիթարեանց , Միաբան Սրբոյ Էջմիածնի Վանաց .

1843 ամ. 17 Ապրիլի . Ս. Էջմիածին .

(Կոստանդ. , Եր. 14 .)

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ
Մ. Գ. Թադէոսեանց Վ. Եդուարդեան